

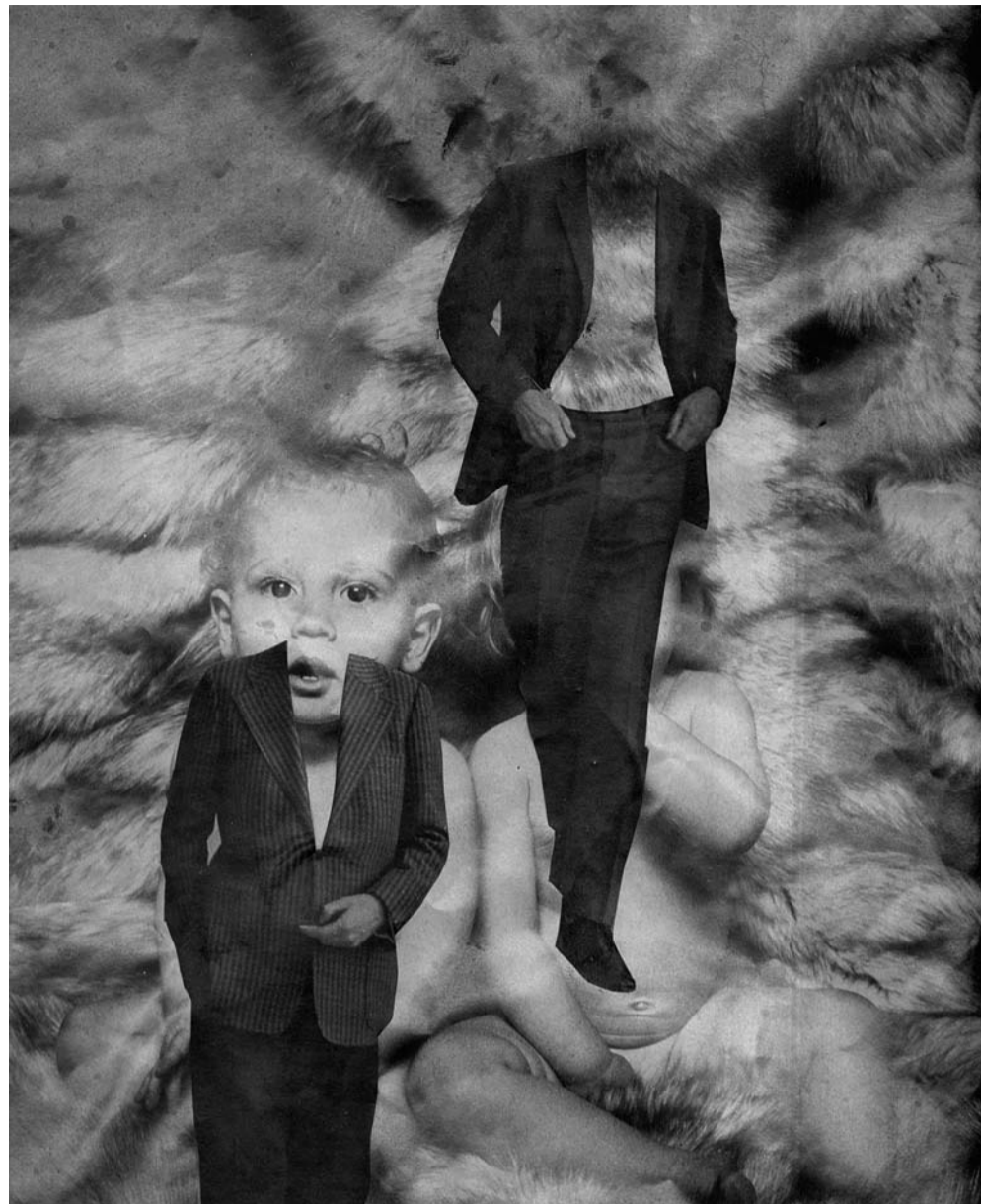
Milí čtenáři Tvaru,

je tu nový rok! Neopeřený, neochlupený, zatím neumouněný. Nahý, čirý, čistý... Mám tyhle časové zlomy rád. Cítím až mytickou potřebu zániku a zrodu, jež si časovou symbolizací zpřítomňujeme. Jistě, není to žádná mechanika, svět se nestane lepším přidáním další číslice – a přece mě vždycky v prvních dnech nového roku přepadne jakási bláhová naděje, že by tento rok mohl být o kapku laskavější, živější a inspirativnější. Prostě lepší než ten starý. Ano, jsem naivní básník, a tak věřím. Dávnému církevnímu otci bych klidně podepsal jeho troufalé credo quia absurdum. Ohlížíme-li se nazpět za uplynulým rokem, pak ten pohled moc nadějí do budoucna neskýtá. Je asi zbytečné vyjmenovávat všechny hrůzy, trumpoty a exity, které svět postihly; nejsme-li slepí a hlouší, dobře o nich víme. A pro vlastní bezpečí bychom je neměli ignorovat. Ani lakovat na světlejší barvy. Současně se přiznám, že mi začíná být poněkud odporný ten apokalyptický tón, který se začasť šíří i jinak progresivními weby a tiskovinami. Všude, kam jen oko pohlédne, dočte se nejrůznější exprese pusté a prázdné rezignace. Deprese k vánočnímu stromku, deprese na novoroční tabuli, deprese zrána a deprese před usnutím. Z takového postoje se vpsledku rodí jen cynismus, a cynismus spolu s Holanem upřímně nenávidím: pochechtává se totiž na suti-nách světa, pochutnává si na jeho mršínách, páchne mu hnusně z duše. Ne, ať si je naděje třeba bláhovější, ať si je nakonec bolavější, přece je mi její donkichotství milejší. Naděje není opium. Naděje vede člověka k činu, probouzí jej. To naděje je revoluční, pokud není laciná, je-li tvrdá, opravdová, odpracovaná. Takovou nesnadnou nadějí vyjadřuje i Irena Dousková v rozhovoru našeho prvního letošního čísla.

S novým rokem nás čeká i všelicos nového v Tvaru. Mám velkou radost, že na zadní straně můžeme přivítat seriál Petra Pitharta „Sto let nanečisto“, který pojedná vznik a vývoj Československa. Málokoho si v této zemi tolik vážím jako tohoto muže. Ale radost mi dělají i naši dva noví sloupkaři: Alena Wagnerová a Matěj Stropnický, kteří se budou ob číslo střídát. A těší mě i nová divadelní rubrika, kterou připravujeme od února a v níž budou alternovat Alena Zemančíková a Ondřej Macl. A to ještě nejsou všechny novoty a kouzla, jež chystáme. Jen je chceme odtajnit postupně.

Přeji vám nadějný rok 2017!

Adam Borzič

Do nového roku je dobré vstupovat s humorem. A ten je neodmyslitelnou ingrediencí básni Karla Šebka, a právě tak i jeho koláží (80. léta)

-sd-

969 SLOV O PRÓZE JIŘÍ HÁJÍČEK: DEŠŤOVÁ HŮL, HOST, BRNO 2016

Dešťová hůl nepochybně zaboduje u kritiky, ale také u běžných adresátů, neboť utvrzuje obraz Jiřího Hájíčka jako jedné z hvězd současné české prózy: autora, jenž prostřednictvím svých čtenářsky atraktivních románů „klade“ závažné společenské otázky. Tomu odpovídá rovněž text na zadní straně přítomné knihy, který ji představuje jako završení „volné trilogie morálního neklidu“, čili organické pokračování autorových předchozích románů, snad jen s tím rozdílem, že tentokrát již půjde o téma zcela současné.

Návaznost *Dešťové hole* na autorovu předchozí románovou tvorbu nelze přehlédnout, je dána už tím, že Hájíček ani tentokrát neopouští jihočeské prostředí a aktuálně žitou přítomnost opět nahlíží z perspektivy obecných etických dilemat, utvářených nejen osobní minulostí hrdinů, ale i jejím zakotvením v historických dějích a souvislostech. Jak tedy nepřipomenout román *Selský baroko*, jenž autora v očích veřejnosti stvořil, neboť s velkým ohlasem prezentoval tak ideově závažné téma, jako je komunistická kolektivizace venkova v padesátých letech, respektive její dozvuky a reflexe v časech polistopadových? A proč nepoukázat i na románovou elegii *Rybi krev*, v níž je tematizován život a konec vesnické komunity, která musela ustoupit nově budované přehradě, respektive atomové elektrárně?

Troufnu si ovšem tvrdit, že skutečnou vnitřní kontinuitu Hájíčkovy prozaické tvorby neutvářejí tato atraktivní a společensky kýžená témata, ale především jeho spontánní vypravěčský naturel a talent. Ten totiž nespočívá ve vyprávění zaumných, komplikovaných, vábívkých či ideově významných příběhů, ale – alespoň podle mého názoru – v jeho schopnosti přesvěd-

čivě prezentovat všednost: víceméně realisticky zaznamenávat konkrétní mezilidské situace a s nimi spjatá komunikační nedorozumění. Hájíček sice zjevně nepatří mezi spisovatele-myslitele, kteří jsou schopni prostřednictvím literatury podnikat hlubinné myšlenkové, filosofické a sociální sondy, zato ale umí jako nikdo jiný postihnout a vyjádřit rozmanité stavy lidské mysli. Ony bolestné okamžiky, kdy se teď a tady marně snažíme pochopit nejen ty druhé, ale i sebe sama.

Proto také s Hájíčkovým spisovatelským naturelem spíše než román koresponduje žánr povídky (viz jejich souborné vydání v knize *Vzpomínky na jednu vesnickou tancovačku*). Forma krátké prózy totiž otevírá adekvátní prostor pro jeho spontánní inklinaci k výpovědím spíše statickým, jež nemají větší ambice než pojmenovat jednotlivé „zastávky“ v běhu lidského života. Umožňuje mu vyvolávat emoce a pocity, starosti, bolesti a radosti tak, jak se vyjevují v běžných každodenních kontaktech, a současně udržovat literární výpověď v rovině, v níž konkrétní přerůstá do obecnější, abstraktnější dimenze. Naopak v románové formě Hájíček musí přeskočit sebe sama – přesněji: vymyslet určitou epickou a hodnotovou konstrukci, významově uzavřený a ideově závažný příběh, do něhož pak svou přirozenou poetickou inklinaci zahrnuje. Proto mi také nikdy k srdci nepřirostl Hájíčkův nejslavnější román *Selský baroko*. Efektivní „detektivní“ konstrukce, jejímž prostřednictvím je čtenáři naservírováno ideově správné téma, mi připadá jako umělé a konvenční lešení, které nekoresponduje s autorovým prozaickým naturelem. Výsledkem je okázalá, čtenářsky vděčná, leč myšlenkově plochá ilu-

strace předem dané teze. O mnoho zdařilejší mi připadá románová elegie *Rybi krev*, v níž je dějový rámec sice určen násilnou devastací krajiny, jež zpodobované postavy vyhání z domovů, nicméně těžiště sdělení se přesouvá od poučky k působivé evokaci konkrétních lidských osudů.

Nahlíženo z této perspektivy, *Dešťová hůl* na mě působí spíše jako „velmi dlouhá“ povídka než román. Spíše než jako dynamický příběh ji čtu jako statický záznam nejistot tak, jak je generuje naše nejistá přítomnost. Protože se ale takto dlouhý text bez nějakého epického rámce neobejde, autor se opět uchýlil k bezmála „detektivnímu“ pátrání po pravdě, přičemž de facto replikoval syžet *Selského baroka*, snad jen s tím rozdílem, že již nejde o pátrání v matrikách, ale o uměle protažované prohledávání pozemkových registrů.

Na Hájíčkovu počest nicméně musím vyhlásit, že tentokrát s tímto syžetem zacházel mnohem uvážlivěji. Používá jej „jen“ jako funkční pozadí pro kresbu ústředního hrdiny a jeho značně problematické všednosti, tedy pro vyprávění o životních pocitech muže ve středních letech, který se těžko srovnává s aktuálním okolním světem. A to natolik, že ztrácí schopnost spát a dny a noci přežívá jen s velkým utrpením. Celý román je tak prostoupený pocitem, že „ráj je už dávno ztracený“, což lze vztáhnout na situaci země, v níž je mu dáno žít, na jeho práci odborníka přes parcely, ale i na krizi jeho vztahu s manželkou. Kýžené uspokojení mu nepřináší ani pokusy utéci do samoty, ani snaha ukotvit svůj život v tradičních hodnotách rodu a půdy, k nimž by jako do města přesazený venkovan měl mít blízko. Jeho manželství je přes veškeré úsilí bezdětné a koupě po-

zemku jej přivede jen k indiánské víře, že půdu by nikdo vlastnit neměl a k ochotě se o ni bezplatně dělit. Svázán svou každodenností pak sní o muži, jenž kdysi dávno jako první na světě uměl létat (než mu to páni zakázali).

Za této bezvýchodné situace navíc ve vesnici své první lásky a ztraceného mládí narazí na případ ukázkové nespravedlnosti a novodobého kořistnictví – zla, jež se znalostí zákona a bez jakýchkoli výčitek svědomí páchají novodobí lupiči. A rozhodne se proti němu ze všech sil bojovat. Dlouho se sice zdá, že jej tento donkichotský boj pohltí a připraví o vše, co má: o zdraví, žárlivou ženu, majetek i o iluze. Nicméně na posledních stranách knihy se stane zázrak: slabé místo lupičů je odhaleno a povstane skupina lidí, kteří mají také potřebu se vzepřít špatnostem, takže vše končí vítězstvím dobra.

Tento závěrečný obrat je zjevně trik jako zvuk deště v magické holi. Jen nevím, zda jej iniciovala snaha vyhovět čtenářské potřebě happyendu, anebo vyrůstá z vnitřní potřeby přece jenom v dnešním světě najít něco, o co by se dalo opřít. Tak proč neuvěřit ve spásnou náhodu či v naději, že všichni lidé nemusejí být svině?

Postmoderní člověk ovšem ví, že nic, tedy ani žádný happyend, není definitivní, takže hrdinovo a autorovo slavné vítězství jen zakládá další možné příběhy. Zvláště když Jiří Hájíček bude nepochybně psát dál, aniž by se jeho poetika zásadně proměnila. Jsem proto zvědav, zda mu tento optimismus vydrží i za pár let, až se stávající trilogie rozroste na tetralogii nebo pentalogii.

Pavel Janoušek